

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 72 0 P 041812 18 Rev
Banjaluka: 5.7.2018. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Biljane Tomić, kao predsjednika vijeća, Senada Tice i Tanje Bundalo, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja Z.D. iz B., Ulica ..., zastupanog po punomoćniku B.C., advokatu iz B., Ulica ..., protiv tuženog GP „J.“ a.d. G., Ulica ..., zastupanog po punomoćniku J.T., advokatu iz B., Ulica ..., radi isplate, vrijednost predmeta spora 33.349,22 KM, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj: 72 0 P 041812 17 Gž od 18.12.2017. godine, na sjednici održanoj 5.7.2018. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Gradišci broj: 72 0 P 043564 14 P od 1.2.2017. godine, ispravljena rješenjem broj: 72 0 P 041812 15 P od 18.4.2017. godine tako što je u uvodnom dijelu određeno da „umjesto broja 72 0 P 043564 14 P treba da stoji 72 0 P 041812 15 P“, obavezan je tuženi da tužitelju, na ime razlike tržišne vrijednosti 24.843 akcija tuženog, isplati iznos od 33.349,22 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 24.8.2011. godine do isplate, zajedno sa troškovima postupka u iznosu od 8.086,00 KM, sve u roku od 30 dana počev od dana prijema presude.

Drugostepenom presudom Okružnog suda u Banjaluci broj: 72 0 P 041812 17 Gž od 18.12.2017. godine, odbijena je žalba tuženog i potvrđena prvostepena presuda.

Odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova postupka, na ime sastava žalbe, u iznosu od 1.316,25 KM.

Tuženi revizijom pobija drugostepenu odluku zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se revizija usvoji, pobijana odluka preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati istom sudu na ponovno suđenje.

Odgovor na reviziju nije podnesen.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja da mu tuženi, na ime razlike tržišne vrijednosti 24.843 akcija tuženog, isplati iznos od 33.349,22 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 24.8.2011. godine do isplate.

Tokom postupka pred prvostepenim sudom utvrđeno je: da je tužitelj bio vlasnik 24.843 akcija, odnosno 0,8589 % ukupnog kapitala tuženog, i da je na vanrednoj skupštini održanoj 24.8.2011. godine glasao protiv odluke o konstituisanju hipoteke na cjelokupnoj imovini tuženog radi kreditnog zaduženja u iznosu od 4.900.000,00 KM; da je tužitelj 19.9.2011. godine pismeno dostavio tuženom, u skladu sa odredbom člana 435. tačka 6. Zakona o privrednim društvima („Službeni glasnik RS“, broj: 127/08, 5/09, 100/11, 67/13, 100/17-u daljem tekstu: ZPD), zahtjev za otkup akcija i da ga je tuženi dopisom broj: 665 od 13.10.2011. godine i dopisom broj: 671 od 17.10.2011. godine, obavjestio da je Upravni odbor tuženog donio odluku da se od nesaglasnih akcionara otkupe akcije po cijeni od 0,725 KM po akciji; da je tuženi 17.11.2011. godine isplatio tužitelju za njegove 24.843 akcije iznos od 18.011,20 KM, tj. da mu je za jednu akciju obračunao cijenu u visini od 0,725 KM; da je tužitelj 16.12.2011. godine podnio tužbu Okružnom privrednom sudu u Banjaluci sa tužbenim zahtjevom da se obaveže tuženi na isplatu iznosa od 80.367,00 KM na ime razlike tržišne vrijednosti 24.843 akcija tuženog sa kamatom počev od 24.8.2011. godine, a da je tokom postupka potraživanje po tom osnovu snizio na iznos od 33.349,22 KM.

Polazeći od ovako utvrđenog činjeničnog stanja, koje ne može biti predmet pobijanja i ocjenjivanja u ovom revizijskom postupku s obzirom na izričitu zabranu sadržanu u odredbi člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj: 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13-u daljem tekstu: ZPP), primjenom odredbe člana 435. i 436. ZPD u vezi sa odredbom člana 262. i 277. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj: 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO), prvostepeni sud je odlučio kao u izreci.

Kako prvostepeni sud cijeni, prihvatljivo je mišljenje vještaka Doste Baraković da se tržišna cijena akcije tuženog nije mogla utvrditi na osnovu izvršenog trgovanja akcijama na banjalučkoj berzi, iz razloga što se ono ne može prihvatiti kao redovno trgovanje akcijama, te da se ta vrijednost trebala utvrditi procjenom vrijednosti ukupnog kapitala tuženog. Saglasno tome, prvostepeni sud je prihvatio pismeni nalaz vještaka D.B. od 21.11.2016. godine, po kom je dana 24.8.2011. godine (kada je donesena odluka skupštine o zasnivanju hipoteke) vrijednost procjenjenog kapitala tuženog iznosila 5.979.519,00 KM, dok je procjenjena vrijednost jedne akcije iznosila 2,0674 KM. Utvrđujući ukupnu vrijednost kapitala tuženog, vještak je procjenio i vrijednost zemljišta tuženog, što je po ocjeni prvostepenog suda pravilno jer je tuženi bio upisan sa pravom trajnog korišćenja zemljišta na kojima ima sagrađene objekte.

Obrazlažući prihvatanje nalaza vještaka D.B., prvostepeni sud je ukazao da je vještak u nalazu utvrdio promet akcija tuženog u relevantnom periodu u odnosu na 24.8.2011. godine (period od 23.2.2011. do 23.8.2011. godine), tako što je utvrdio da je ukupni broj akcija tuženog 2.892.224 akcije i da je prometovano sa 51.142 akcije ili sa 1,77 % emitovanih akcija, čime je ostvaren promet od 37.093,80 KM ili 1,28 % u odnosu na nominalnu vrijednost. Iz tog razloga prvostepeni sud cijeni da je pravilan zaključak da se taj obim ne može smatrati „redovnim trgovanjem akcija već sporadičnim“.

Po ocjeni prvostepenog suda, nalaz vještaka M.Z. od 22.8.2016. godine nije prihvatljiv jer je zasnovan na „samo 7 transakcija tuženog na banjalučkoj berzi u toku 2011. godine“ i jer se vještak nije određeno mogao izjasniti „šta se smatra redovnim trgovanjem akcija“. Prema stavu

prvostepenog suda, neprihvatljiv je zaključak vještaka da „i jedna transakcija ostvarena na berzi u toku godine iskazuje berzansku vrijednost akcija na taj dan“.

Prvostepeni sud nije prihvatio ni nalaz koji je za potrebe tuženog, prema zaključenom ugovoru o djelu od 29.9.2011. godine broj: 635/1/11, sačinila ovlaštenu procjenitelj C.T. koja je vrijednost kapitala tuženog procijenila na iznos od 1.151.884,00 KM. Razlog zbog koga prvostepeni sud nije prihvatio ovaj nalaz jeste u činjenici da u nalazu nije prikazana građevinska vrijednost nekretnina tuženog.

Drugostepeni sud u cijelosti prihvaća činjenična utvrđenja i pravne zaključke prvostepenog suda, iz kog razloga odbija žalbu tuženog i potvrđuje prvostepenu presudu.

U obrazloženju odluke, drugostepeni sud ukazuje da je pravilno prihvaćen nalaz vještaka D.B. kod činjenice da je broj izvršenih transakcija na banjalučkoj berzi sa akcijama tuženog u spornom periodu bio neznatan i da se ne može smatrati redovnim trgovanjem na temelju kog bi se mogla utvrditi tržišna vrijednost akcije. Drugostepeni sud je prihvatio razloge i ocjenu prvostepenog suda zbog čega nije prihvatljiv nalaz vještaka M.Z., jer da transakcija na berzi kapitala daje oznaku tržišne vrijednosti akcija samo ako se radi o redovnom trgovanju.

Pravilnim je cijenio i zaključak prvostepenog suda da nije prihvatljiv nalaz C.T., jer nije kod utvrđenja objektivne vrijednosti kapitala tuženog uzela u obzir vrijednost njegovog zemljišta.

Suprotno revizionim navodima tuženog, po ocjeni ovog suda, nižestepene presude su pravilne.

Prema odredbi člana 435. stav 1. ZPD, akcionar može da traži od društva plaćanje iznosa jednakog tržišnoj vrijednosti njegovih akcija ako glasa protiv ili se uzdrži od glasanja za odluke društva koje su taksativno nabrojane pod tačkama a), b), v), g) i d).

Nije sporno da je 24.8.2011. godine na prvoj vanrednoj Skupštini akcionara tuženog donesena odluka o raspolaganju imovinom velike vrijednosti (član 435. stav 1. tačka g) ZPD), protiv koje je glasao tužitelj, i da je tužitelj blagovremeno 19.9.2011. godine podnio zahtjev za otkup akcija koristeći se pravom nesaglasnih akcionara (član 435. tačke 5. i 6. ZPD).

Po prijemu zahtjeva nesaglasnog akcionara, društvo plaća akcije u vrijednosti za koju vjeruje da je tržišna vrijednost, u roku od 30 dana od dana prijema zahtjeva (član 435. stav 7. ZPD).

Nesporno je da je tuženi 17.11.2011. godine isplatio tužitelju za njegove 24.843 akcije iznos od 18.011,20 KM, tj. da mu je za jednu akciju obračunao cijenu u visini od 0,725 KM.

Ako se akcionar isplate iznosi na koje ima pravo u vezi sa stavom 1. člana 435. ZPD, a akcionar smatra da plaćeni iznos niži od tržišne vrijednosti akcija utvrđene u skladu sa ovim zakonom, ima pravo da podnese zahtjev za procjenu vrijednosti akcija od nadležnog suda u roku od 30 dana od dana isplate ili od dana kašnjenja u isplati, ako društvo propusti da izvrši plaćanje naknade (član 435. stav 8. ZPD), navodeći u tužbi svoju procjenu tržišne vrijednosti (stav 9.), a tužitelj je naveo iznos od 80.367,00 KM koji je kasnije korigovan na iznos od 51.360,42 KM, odnosno na iznos od 33.349,22 KM kada se odbije nesporno isplaćeni iznos od 18.011,20 KM.

Pravilno su nižestepeni sudovi utvrdili da je tužitelj aktivno legitimisan u ovom postupku i da je ispunio procesne pretpostavke propisane ZPD za podnošenje tužbe sudu sa zahtjevom za procjenu vrijednosti njegovih akcija, te da je njegova tužba blagovremena. Stoga nije osnovan navod revizije da se tužitelj „prećutno saglasio“ sa isplaćenom naknadom jer je „kasnije kupio nove akcije tuženog“, odnosno da ako je „želio ostvariti prava kao nesaglasni akcionar ... nije mogao da raspolaže iznosom od 18.011,20 KM“.

Prema odredbi člana 435. stav 3. ZPD, tržišna vrijednost akcija računa se na dan kada je donesena predmetna odluka društva na Skupštini akcionara (u konkretnom slučaju 24.8.2011. godine), ne uzimajući u obzir bilo kakvo očekivano povećanje ili smanjenje vrijednosti kao posljedicu te odluke.

Prema odredbi člana 436. stav 1. Zakona o privrednim društvima („Službeni glasnik RS“, broj: 127/08): „Tržišna vrijednost akcija jeste njihova prosječna cijena koja se redovno objavljuje na berzi ili drugom uređenom tržištu, u periodu koji neposredno prethodi danu za koji se utvrđuje, a koji nije kraći od tri, niti duži od šest mjeseci. U slučaju da se akcijama ne trguje redovno ili ne postoji uređeno tržište, njihova tržišna vrijednost, utvrđuje se na osnovu procijenjene vrijednosti kapitala društva primjenom odgovarajućih metoda procjene.“

Prije svega, treba reći da ZPD nije, sve do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima („Službeni glasnik RS“, broj: 67/13), dao definiciju šta se smatra redovnim trgovanjem akcija, niti je propisao kriterijume na osnovu kojih bi se takva ocjena mogla dati. Tek navedenim izmjenama člana 436. ZPD, zakonodavac stavom 1. propisuje način utvrđivanja vrijednosti akcija otvorenog akcionarskog društva, odnosno stavom 4. vrijednost akcija zatvorenog akcionarskog društva, po zahtjevu nesaglasnog akcionara za njihov otkup. Međutim navedene izmjene nisu primjenjive na konkretni slučaj jer su stupile na snagu sa 16.8.2013. godine.

Tužitelj, koristeći se navedenim pravom, u navodima tužbe (te konačno postavljenim zahtjevom), smatra da se vrijednost njegovih akcija ima utvrditi ne prema vrijednosti akcija na berzi, već prema vrijednosti kapitala tuženog jer se u spornom periodu koji zakon propisuje nije vršilo trgovanje akcijama koje se može prihvatiti kao redovno trgovanje.

Dakle, sud treba, u svakom faktičkom slučaju koji se odnosi na period prije uvođenja izmjena člana 436. ZPD, dati odgovor na pitanje da li se broj transakcija koje su obavljene na berzi u periodu koji nije kraći od tri mjeseca niti duži od 6 mjeseci u odnosu na određeni dan, može ocijeniti redovnim trgovanjem akcija. Odgovor na pitanje da li postoji uređeno tržište u Republici Srpskoj za trgovanje akcija je potvrđan jer je ono predstavljeno kroz a.d. „Banjalučka berza“.

Po ocjeni ovog suda, ne mogu se prihvatiti revizionni navodi da su nižestepeni sudovi na pogrešan način utvrdili vrijednosti akcija.

Za utvrđivanje tržišne vrijednosti akcija sud, prvenstveno, određuje ovlašćenog procjenjivača ili drugog stručnjaka radi utvrđivanja saglasnosti cijene koju je odredilo društvo sa tržišnom vrijednošću akcija (član 435. stav 10. ZPD).

U predmetnoj parnici, u dokaznom postupku, za utvrđivanje tržišne vrijednosti akcija, provedeno je vještačenje po ovlaštenom vještaku.

Prema nalazu vještaka D.B. koja je ovlašćeni procjenitelj sa licencom broj: 139-171/15, u spornom intervalu od 23.2.2011. do 23.8.2011. godine, prometovano je 51.142 akcija od ukupnog broja akcija tuženog koji iznosi 2.892.224 akcija ili izraženo procentualno, trgovano je sa 1,77 % emitovanih akcija, čime je ostvaren promet od 37.093,80 KM ili 1,28 % u odnosu na nominalnu vrijednost, pa je vještak mišljenja da se akcijama tuženog trgovalo ali u neznatnom obimu, dok bi redovnost trgovanja predstavljala iskorišćenost svih mogućih dana trgovanja, pri čemu nije sporno da postoji uređeno tržište. Prema nalazu navedenog vještaka u datom periodu je ostvareno ukupno 20 transakcija akcija tuženog i to u periodu trgovanja od 6 dana od mogućih 125 dana u datom periodu.

Vještak M.Z. nije ovlašćeni procjenitelj već sudski vještak ekonomske struke, koji je po rješenju suda imao zadatak samo da utvrdi tržišnu vrijednost akcija tuženog na 24.8.2011. godine. Ovaj vještak je utvrdio da je u 2011. godini bilo ukupno 7 transakcija čija se cijena kretala u rasponu od 0,60 KM do 0,75 KM po akciji. Zaključak vještaka je „ da i jedna transakcija ostvarena na berzi tokom godine iskazuje berzansku vrijednost tih akcija na konkretan dan“.

U postupku je korišten kao dokaz i nalaz vještaka – po licenci broj: 38-52/10 ovlašćenog procjenitelja C.T. od 30.9.2011. godine, koji je urađen za potrebe tuženog na osnovu zaključenog ugovora o djelu od 29.9.2011. godine broj: 635/1/11, a koja je dala procjenu objektivne prinodne vrijednosti kapitala tuženog u iznosu od 1.151.884,00 KM i vrijednost jedne akcije od 0,40 KM. Svjedok C.T. se izjasnila da ne postoji propisana količina akcija kojima se trguje, a koja se smatra redovnim trgovanjem.

Cijeneći ove činjenice koje su utvrđene od strane prvostepenog suda, ovaj sud nalazi da su nižestepeni sudovi izveli pravilan zaključak da se ostvareni broj i obim transakcija na berzi sa akcijama tuženog, ne bi mogao ocijeniti redovnim trgovanjem i da se, u toj situaciji, vrijednost akcija ima utvrđivati u odnosu na osnovu procjenjene vrijednosti kapitala društva primjenom određenih metoda procjene.

Kad se prihvate osnovanim revizioni navodi, da je sud, a ne vještak, ovlašten da da ocjenu da li se, u konkretnom slučaju, radi o redovnom trgovanju akcijama, navedeni podaci o broju trgovanih akcija i broju dana u kojima se trgovalo (imajući u vidu da tada važećom zakonskom odredbom nije definisan pojam redovnog trgovanja, odnosno nisu određeni potrebni elementi za utvrđivanje postojanja redovnosti u trgovanju akcijama, za razliku od kasnijih izmjena zakona), sigurno nisu valjano uporište za izvođenje zaključka da se u spornom periodu akcijama tuženog redovno trgovalo. Prema tome, nižestepeni sudovi nisu pogriješili kada su zaključili da u posmatranom periodu nije bilo redovnog trgovanja akcijama tuženog.

Stoga i ovaj sud smatra da nije prihvatljivo da se tržišna vrijednost akcija tuženog utvrdi prema potvrdi „B.b.“ a.d. B.L., broj: 03-512/16 od 22.8.2016. godine, po kojoj je vrijednost jedne akcije na 24.8.2011. godine iznosila 0,70 KM, jer bi taj način bio primjenjiv samo u slučaju postojanja redovnog trgovanja akcijama, što ovdje, kao što je rečeno, nije slučaj.

Ovaj sud, temeljem izvedenih dokaza, prihvata pravilnim stav nižestepeni sudova da nalaz vještaka D.B. daje objektivnu procjenu vrijednosti akcija tuženog na 24.8.2011. godine, jer su uzeti u obzir svi elementi koji su nužni za objektivnu procjenu ukupnog kapitala tuženog, a ne samo elemenat trgovanja na berzi koji je, u konkretnom slučaju, bio sporadičan i nedovoljan za procjenu tržišne vrijednosti.

Vještak D.B. je kod objektivne procjene vrijednosti kapitala koristila kombinaciju imovinske vrijednosti kapitala (70%) i kapitala dobijenog prinosnom metodom (30%), u ovom dijelu nalaz vještaka nije osporen od strane tuženog, niti tokom postupka ni sada u izjavljenoj reviziji, te utvrdila da je na 24.8.2011. godine ta vrijednost iznosila 5.979.519,00 KM ili vrijednost od 2.0674 KM po jednoj akciji (5.979.519,00 KM : 2.892.224 akcija), čime se dolazi do toga da je ukupna vrijednost akcija tužitelja na taj dan iznosila 51.360,42 KM.

Nije osnovan revizioni prigovor da se u ukupnu vrijednost kapitala tuženog na 24.8.2011. godine nije mogla uračunati vrijednost zemljišta na kome je tuženi imao pravo trajnog korišćenja, kod činjenice da je to zemljište obuhvaćeno procjenom kod zasnivanja sporne hipoteke o kojoj je glasano na sjednici 24.8.2011. godine i donesena odluka da se tuženi zaduži kod IRB RS za kredit u iznosu od 9.400.000,00 KM i da sam revident (strana 5 revizije) priznaje činjenicu da je tuženi na nekretninama upisao svoje vlasništvo 14.3.2012. godine. U nalazu (strana 49) vještak ukazuje da je tuženi, kao korisnik kredita, dostavio Investiciono razvojnoj banci RS izvadak iz zk.ul. broj: 37. k.o. G. od 14.3.2012. godine, u vezi zemljišta koje treba biti opterećeno hipotekom radi ostvarenja kreditnog zaduženja, navodeći da se radi o zemljištu ukupne površine 127.098 m².

Kako je u konkretnoj situaciji tržišna vrijednost akcija imala da se utvrdi na osnovu procijenjene vrijednosti kapitala društva primjenom odgovarajućih metoda procjene, to su nižestepeni pravilno zaključili da je tužitelj dokazao da je vrijednost njegovog paketa akcija veća od isplaćenog iznosa od 18.011,20 KM, tj. da iznosi 51.360,42 KM i da je osnovan zahtjev za isplatu razlike vrijednosti u iznosu od 33.349,22 KM.

Saglasno izloženom, izjavljena revizija je odbijena, primjenom odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća:
Biljana Tomić

Za tačnost otpravka ovjerava
rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podraščić